لزوم اتساع اطلاعات برای فهم فضای قرائات در قرون اولیه

شاگرد: مشکل تواتر از سبع تا پیامبر است، درحالی‌که این قرائات تا زمان سبع متواتر نیست. همانطوری که در مقدمه مجمع بیان فرموده: «وأما المكي: فهو عبد الله بن كثير الداري، وقرأ على مجاهد، وقرأ مجاهد على ابن عباس، وله ثلاث رواياتٍ: رواية البزي، ورواية ابن فليح، ورواية أبي الحسين القواس[1]». این که متواتر نیست . این به نظر شما متواتر است ؟

استاد: ببینید صفحه پنجم این جزوه‌ای که می‌خوانیم، صفحه پنجم، سطر اول همین حرف شما را از زرکشی نقل می‌کند.

> و قال الزركشي في «البرهان»: التحقيق أنّها متواترة عن الأئمة السبعة، أمّا تواترها عن النبي صلى الله عليه و آله و سلم ففي نظر، فإنّ أسانيدهم لهذه القراءات السبع موجود في الكتب و هو نقل الواحد عن الواحد، انتهى[2]

خب حالا ببینیم صاحب مفتاح الکرامه چه می‌گویند:

> قلت: لعلّه أشار إلى قولهم: إنّ ابن كثير أخذ عن عبد الله بن السائب و هو أحد تلامذة ابيّ و لم يقولوا إنّه أخذ عن غيره من تلامذة ابيّ كأبي هريرة و ابن عباس و ال عن غيرهم، فظاهرهم أنّه إنّما نقل عن واحد و لم يقولوا فيه كما قالوا في نافع و غيره انّه أخذ عن جماعة، و لكن لعلّ ذلك لاشتهار أخذه عنه و إن أخذ عن غيره.

ایشان دقیقاً حرف زرکشی را به این صورت معنا می‌کند که سندها به این صورت است. من خیلی از مطالب را برای وقتش گذاشته‌ام. فایل های فدکیه را ببینید. یک صفحه‌ی ابتدائی دارد؛ فهرست مباحث علوم قرآنی؛ من هر چه که ممکنم هست و مطالعه می‌کنم به این صفحات اضافه می‌کنم. یکی از صفحات همین است. کلمات زرکشی در این مسأله که شما از مقدمه مجمع مطرح کردید. ان شالله رسیدیم یادتان باشد یادداشت کنید، در آن جا به تفصیل در اینباره صحبت می‌کنیم.

مرحوم صاحب مفتاح الکرامه از همین اشکال زرکشی جواب میدهند: «و لکن لعلّ ذلک لاشتهار أخذه عنه و إن أخذ عن غیره»؛ صاحب مفتاح الکرامه آدمی نیستند که همینطور حرف بزنند. ایشان یکی از بزرگترین متتبعین فقها هستند. ان شاءالله به جواب ایشان رسیدیم هر چه در ذهن قاصرم باشد عرض میکنم.

شاگرد۲:صاحب التمهید میگویند اینها سند صحیح ندارد چه برسد به اینکه متواتر باشد و به پیامبر برسد.

استاد: این حرف استادشان در البیان است. ما چند سال پیش این را خواندیم. همان روزی که حرف البیان را خواندم مقدمه مجمع را هم خواندم. گفتم ببینید ایشان میگوید اصلاً سند ندارد، مرحوم طبرسی در مقدمه مجمع میگویند به این دلیل اینها را انتخاب کردهاند که اینها سندهای متصل صحیح دارد. علی ایّ حال دو ادعا میشود. ایشان میگویند اصلاً سند ندارد اما ایشان میگوید چون سند متصل صحیح دارد اینها را انتخاب کرده است.

شاگرد: جوابی که من میدهم این است: در زمان مجمع، در مدارسی که در نیشابور و بغداد دائر شده، علم قرائت از متداول ترین علوم بوده. اینها به قدری بیّن بوده که اصلاً لازم نبوده که اسمی از صد نفر بیاورند. یعنی کسی مثل من که به این صورت حرف میزند به این دلیل است که منکر تواتر است. اما در آن زمان کسی منکر نبوده، لذا میگفتند همین کافی است و همه هم قبول میکردند.

استاد: اگر الآن هم در آن فضا بروند...؛ ما عبارت زرقانی را از مناهل العرفان[3] خواندیم. استاد دانشگاه الازهر بوده. ایشان گفت من در چاپ اول کتابم این را میگفتم اما در چاپ بعدی کتاب میگویند «لما اتسع افق اطلاعی». وقتی معلومات من بالا رفت دیدم سبع و عشر متواتر است. این شوخی نیست. لذا میخواهم عرض کنم همان زمانیکه آنها اینها را داشتند، اگر کسی الآن بهدنبال آن برود، همین فضا برای او باز میشود. نوعاً حرفهای ما به این خاطر است که مطلع نیستیم. گفتم آقای شیخ هادی فضلی فرمودند[4] من بهدنبال آن رفتم و دیدم از اولین کتابی که نوشته شده تا کتاب ابن مجاهد چهل و چهار کتاب نوشته شده است. یکی از آنها یحیی بن یعمر است که به نظرم متوفای هفتاد هجری است. ایشان تا چهل و چهار کتاب نام میبرند. اسماء آنها هست. بیشتر هم هست. یعنی وقتی شما بهدنبال آن میروید میبینید که خیلی گستردهاست. فضا اینچنین وسیع است که وقتی اطلاع ندارد ممکن است یک چیزی بگوید.من بحارالانوار را اینجا گذاشتهام که هم عبارت را بخوانم و هم نکاتی را بگویم.

---

[1]تفسير مجمع البيان - الطبرسي (١/ ٣٤، بترقيم الشاملة آليا)

[2]مفتاح الكرامة في شرح قواعد العلامة (ط-جماعة المدرسين)؛ ج۷، ص۲۱۶

[3]مناهل العرفان في علوم القرآن ج۱ ص۴۳۹

[4]القرائات القرآنية ص۲۷؛ و يختلف المؤرخون في أول من ألّف فيها، فذهب الأكثر الى أنه أبو عبيد القاسم ابن سلام (ت 224 ه)، و حسب ابن الجزري في غاية النهاية أنه أبو حاتم السجستاني (ت ۲۵۵ه)، و ذهب السيد حسن الصدر في كتابه (تأسيس الشيعة لعلوم الاسلام)

الى أنه أبان بن تغلب الكوفي (ت ١٤١ه). و بعد تتبعي للمسألة - في ام وقفت عليه من مصادر و مراجع - رأيت أن أول من ألف في القراءات هو يحيى بن يعمر (ت ٩٠ه) ثم تتابع التأليف بعده.

بازبینی #2
ایجاد شده 4 آوریل 2024 12:09:52 توسط ... .
به روزرسانی شده 16 مه 2024 10:05:15 توسط ... .